

Suradnja sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom

Antoinette Kaić-Rak

časnik za vezu SZO u Hrvatskoj
Hrvatski zavod za javno zdravstvo

UVOD

Konferencija Ujedinjenih naroda o međunarodnim organizacijama održana 1945. godine jednoglasno je prihvatila prijedlog o osnutku neovisne međunarodne zdravstvene organizacije. U lipnju 1946. održana je Međunarodna zdravstvena konferencija (*International Health Conference*) u New Yorku, a Svjetska zdravstvena organizacija (SZO), kao specijalizirana agencija Ujedinjenih naroda za područje zdravstva, osnovana je 7. travnja 1948. Nakon ratifikacije Konstitucije SZO održana je Prva svjetska zdravstvena skupština, čiji je predsjednik bio prof. dr. Andrija Štampar. Prva skupština Svjetske zdravstvene organizacije održana je 24. lipnja 1948. godine.

Osnovno načelo SZO sadržano je u njenom Ustavu – uživanje najvećeg mogućeg zdravstvenog standarda jedno je od temeljnih prava svakog ljudskog bića. Cilj SZO, prema njenoj Konstituciji, jest postizanje najveće razine zdravlja za sve ljude. Zdravlje je definirano u Konstituciji SZO kao stanje potpunog fizičkog, mentalnog i društvenog blagostanja, a ne samo kao izostanak bolesti ili smetnji.

DJELOKRUG RADA I INTERESA SZO

Svjetska zdravstvena organizacija je krovna institucija čiji je djelokrug rada prvenstveno usmjeren na unaprijeđenje rada na području javnog zdravstva. U tom smislu možemo reći da aktivnosti usmjerene na niže navedena područja predstavljaju **osnovna područja rada i interesa SZO**:

- zdravstvena politika
- reforma zdravstvenog sustava
- širenje informacija i znanja
- pružanje podrške zemljama
- stručni programi
- humanitarna pomoć
- *futures fora* - suradnja na programima u zemljama EU

Osnovni ciljevi SZO, navedeni u njenoj **korporativnoj strategiji**, su:

- Reducirati mortalitet (malaria, AIDS, tuberkuloza, maternalna smrtnost, mentalno zdravlje, nezarazne bolesti)
- Reducirati rizične čimbenike iz okoliša i negativan utjecaj nezdravog načina življenja te promovirati aktivnosti na promicanju zdravlja
- Poticati razvitak zdravstvenih sustava (s posebnim osvrtom na solidarnost, dostupnost, jednakost te povećanje očekivanog trajanja života)
- Stimulirati razvojne programe u zdravstvu.

Strateške smjernice SZO koje doprinose unaprijeđenju zdravlja na globalnoj i državnoj razini obuhvaćaju:

- Smanjenje povećane smrtnosti, pobola i invaliditeta, naročito među siromašnim i marginaliziranim populacijama.
- Promoviranje zdravih stilova življenja i reduciranje negativnih učinaka na zdravlje kao posljedica djelovanja rizičnih čimbenika okoliša, nepovoljnih ekonomskih i socijalnih prilika te nezdravih životnih navika.
- Razvijanje zdravstvenih sustava koji će ravnomjernije osigurati zdravstvenu zaštitu svim korisnicima u skladu sa zdravstvenim potrebama, a pri tome biti financirani na principima solidarnosti.
- Doprinos osiguranju povoljnih institucionalnih uvjeta za rad zdravstvenog sektora te promoviranje pozitivnih zdravstvenih utjecaja na socijalne, ekonomske, okolišne i razvojne segmente društva, te osiguranje održivosti okoliša.

U skladu s potrebama i problemima na području liječenja, prevencije i unaprijeđenja zdravlja, Svjetska zdravstvena organizacija **definirala je svoje prioritete** za naredno razdoblje:

- HIV/AIDS
- malarija
- tuberkuloza
- pušenje
- nezarazne bolesti (kronične nezarazne bolesti/kardiovaskularne bolesti, dijabetes, maligna oboljenja)
- zdravlje žena
- mentalno zdravlje
- sigurna transfuzija i krvni derivati
- razvoj zdravstvenih sustava-organizacija i upravljanje u zdravstvu

Između ostalog SZO danas globalno doprinosi ostvarenju osam ciljeva u okviru tzv. **Millenium Development Goals** - *Agenda 21 Initiative* i ujedno prati njihovo ostvarivanje.

ORGANIZACIJA SZO-e:

Svjetskom zdravstvenom organizacijom upravljaju 193 zemlje članice putem Svjetske zdravstvene skupštine, koja se održava svake godine u svibnju mjesecu u Ženevi. Svjetsku zdravstvenu skupštinu čine izabrani predstavnici zemalja-članica. Glavni zadatak Skupštine je odobrenje programa i proračuna SZO za naredno dvogodišnje razdoblje i usuglašavanje po glavnim političkim pitanjima. Na čelu Sekretarijata SZO nalazi se *Director-General*, kojeg nominira Izvršni odbor i izabiru zemlje članice na period od pet godina. Dr. Young Wouk Lee preuzeo je funkciju Generalnog direktora SZO 21. srpnja 2003. godine.

Osim Glavnog ureda koji se nalazi u Ženevi, Svjetska zdravstvena organizacija ima i šest regionalnih ureda:

- Regionalni Ured za Afriku – smješten u Brazzavilleu, Republika Kongo
- Regionalni Ured za Europu – smješten u Kopenhagenu, Danska
- Regionalni Ured za Jugoistočnu Aziju – smješten u New Delhiju, Indija
- Regionalni Ured za Amerike/Pan-američka zdravstvena organizacija – smješten u Washingtonu D.C., SAD
- Regionalni Ured za Istočne mediteranske zemlje – smješten u Kairu, Egipat
- Regionalni Ured za Zapadni Pacifik – smješten u Manili, Filipini.

DJELOKRUG RADA EUROPSKOG UREDA SZO

Europski ured SZO djeluje u 52 zemlje članice. Strategija djelovanja Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije u zemljama-članicama odobrena je na 50. zasjedanju Regionalnog povjerenstva za Europu, a njen moto je: "**Matching Services To Needs**" ("*Prilagođavanje usluga potrebama zemalja*").

Uloga Europskog ureda SZO može se sažeti: pomagati zemlje članice u razvijanju njihovih vlastitih zdravstvenih politika, zdravstvenih sustava i javnozdravstvenih programa, preveniranje i savladavanje prijetnji zdravlju, predviđanje budućih problema i zastupanje javnog zdravstva.

Na sastanku Regionalnog povjerenstva za Europu održanom u Kopenhagenu 2004., identificirani su prioriteti za Regiju: prevencija nezaraznih bolesti, okoliš i zdravlje, mentalno zdravlje, HIV/AIDS inicijativa "3 do 5", te razvijanje sustava organizacije i upravljanja u zdravstvu.

Podrška zemlji se zasniva na zajedničkoj analizi prioriternih problema, a svaka procjena zdravstvenih potreba u zemljama temelji se na ocjeni:

- fizičkog zdravlja
- mentalnog zdravlja
- problema okoliša i zdravlja
- zdravstvenih sustava.

Nakon izvršene procjene zdravstvenih potreba u zemljama, definiraju se zdravstveni prioriteti i preference te se postiže dogovor sa zemljom. Po potpisivanju dvogodišnjeg ugovora, SZO prati provođenje projekata i evaluira rad, a nakon istjeka dvogodišnjeg perioda, paralelno sa zatvaranjem postojećih projekata radi se na novom ciklusu planiranja suradnje i odobravanja projekata.

Sa zemljama EU Svjetska zdravstvena organizacija ima poseban program suradnje, poznat pod nazivom EU/SZO – *Futures Fora* koji pokriva osam područja zajedničkog interesa:

- informatizacija u zdravstvu
- praćenje zaraznih bolesti
- bio-terorizam
- prehrana i zdravlje
- javno zdravstvo u EU

- funkcioniranje zdravstvenih sustava
- suzbijanje pušenja
- okoliš i zdravlje djece

Pored spomenutih projekata, SZO/EURO aktivno je uključena i u implementaciju projekata financiranih iz Globalnog fonda za borbu protiv HIV/AIDS-a, TBC-a i malarije. Radi se o javno-privatnom partnerstvu utemeljenom 2001. godine s ciljem mobilizacije i distribucije sredstava u svrhu smanjenja siromaštva i opterećenja od ove tri bolesti.

SURADNJA HRVATSKE SA SZO

Suradnja Hrvatske sa SZO neprekinuto traje od 1948. godine kada je bivša država SFRJ formalno postala članicom SZO. Hrvatska kao samostalna država je postala zemlja-članica Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) u lipnju 1992. godine i od tada održava vrlo intenzivnu suradnju sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom. Ova suradnja se ostvaruje putem Ureda časnika za vezu Svjetske zdravstvene organizacije u Republici Hrvatskoj, koji djeluje kao veza između SZO-a i Hrvatske, osiguravajući koordiniranu podršku u svim područjima.

Temelj suradnje Europskog ureda SZO i Republike Hrvatske predstavljaju dvogodišnji ugovori o suradnji, koji se sklapaju prema identificiranim prioritetnim područjima na razini zemlje, a za koje Hrvatska traži podršku od Europskog ureda SZO. Postojeći dvogodišnji ugovor (*Biennial Collaborative Agreement 2004/2005*) regulira suradnju SZO i Republike Hrvatske na području: prevencije kroničnih nezaraznih bolesti, zaštite okoliša i zdravlja s posebnim osvrtom na kvalitetu vode za hemodijalizu, zdravstvene ispravnosti namirnica, mentalnog zdravlja, financiranja u zdravstvu, lijekova, HIV/AIDS, TBC, zdravstvene politike i sigurnosti krvi i krvnih derivata. Osim spomenutih područja, suradnja se ostvaruje i na prevenciji HIV/AIDS-a okviru Globalnog Fonda te sudjelovanjem hrvatskih stručnjaka na projektima pod okriljem Pakta o stabilnosti. Pored spomenutih programa i projekata naši stručnjaci, poglavito iz područja javnog zdravstva, kontinuirano aktivno sudjeluju na raznim znanstvenim skupovima, edukaciji te drugim aktivnostima koje organizira Svjetska zdravstvena organizacija.